

Některé zvláštnosti obrany v horském a zalesněném terénu

Podplukovník CSc. Karel Novotný

Horský a zalesněný terén tvoří značnou část pravděpodobného prostoru bojové činnosti našich vojsk. Je proto žádoucí, abychom znali zásady boje v něm.

Protože zásady útoku pravděpodobného nepřítele a výhody a nevýhody horského zalesněného terénu jsou vcelku známé, dotknu se jen některých otázek organizace obrany.

Při organizaci obrany v horském a zalesněném terénu vycházíme především z cílů a podmínek obrany. Poněvadž zůstávají v podstatě stejné jako za normálních podmínek, nebudu je rozvádět a přejdu přímo k některým zvláštnostem obrany v horském a zalesněném terénu.

Důležitým momentem při obraně v horském zalesněném terénu bude přechod do obrany. Vojska budou přecházet do obrany nejčastěji v dotyku, a to jednak v průběhu vlastního útočného boje, jednak během odchodu. K oběma způsobům chci uvést několik zásad.

Především je žádoucí, abychom dovedli maximálně využít výhod a na nejmenší možnou míru snížili nevýhody horského a zalesněného terénu.

Toho můžeme dosáhnout jen tehdy, jestliže budou vojska přecházet do obrany podle zámyslu přijatého dříve, než dosáhnou čáry, na níž budou organizovat přední okraj. Hodnocení terénu totiž je jedním z hlavních prvků při tvorbě zámyslu. Jeho správné využití může rozhodujícím způsobem přispět k splnění úkolu. Vhodně volený přední okraj má zabezpečit co největší úsporu sil a prostředků, které jsou potřebné k přehrazení pásma činnosti (řídí se počtem možných směrů nepřátelského útoku). Má dále maximálně chránit vojska a splňovat další požadavky, jako:

- skryté rozmístění druhých sledů a záloh a současně využití terénu pro jejich ochranu;

- možnost manévru silami a prostředky druhých sledů a záloh podle konkrétní situace;

- snížení možností útočníka rozšířovat úspěch do hloubky i do stran (volit

přední okraj se slepými a řídkými směry) apod.

Tvořit zámysl obrany teprve tehdy, až již další postup (s výjimkou nepatrného vylepšování předního okraje) není možný, nebo až se (vzhledem k terénním podmínkám) podaří útočícího nepřítele zastavit, nepovažují za správné.

Je to totiž v přímém rozporu se soudobým požadavkem na velitele a štáby, aby včas a reálně předvídali další vývoj situace a učinili i odpovídající rozhodnutí a potřebná opatření.

Je-li nám přední okraj obrany nepřítelem víceméně vnucen nebo je terénně výhodný jen k bezprostřednímu zachycení se na určité čáře, nemusí vždy zabezpečit požadavky, které na přední okraj v horském zalesněném terénu klademe.

Snadný bude přechod do obrany v průběhu útoku. Iniciativa bude totiž v našich rukou a půjde jen o to, najít v sobě dosti „odvahy“ k tomu, abychom na základě znalostí konkrétní situace a jejího reálného (a to podtrhuji) předvídání dalšího vývinu boje (zasazení dalších záloh nepřítele, jeho pravděpodobná činnost, možnosti vlastních vojsk, poměr sil, podpora nadřízeným) rozhodli se organizovat obranu v podmínkách pro nás výhodných dřív, než nám ji vnutí nepřítel v situaci, výhodné pro něho (terénně, situací vojsk, uskupením naší sestavy do jednoho sledu apod.).

Jsem toho názoru, že zasazovat druhé sledy a zálohy až do úplného zavázání všech sil do boje s cílem „vyčerpat všechny možnosti pro pokračování útoku“ jen s vírou, že se to snad podaří, je nesprávné. A odporuje všem zásadám bojové činnosti. Zasazovat druhé sledy a zálohy do útoku je na místě tehdy, jestliže jsou reálně vyhlídky na úspěch. V žádném případě není možné, aby přání bylo otcem myšlenky a abychom hazardovali s lidskými životy, hodnotami a hlavně s možností skutečně splnit stanovený úkol (zničit určité uskupení nepřítele).

Při přechodu do obrany v průběhu útoku budou potřebné síly prvního sledu zá-

zat nepřítele postupem vpřed (pokud to půjde), zatímco hlavní síly budou organizovat obranu. Síly v dotyku s nepřítelem povedou po svém zastavení boj jako **před-sunuté odřady v zabezpečovacím pásmu**.

Vedle tohoto způsobu může dojít k nenadálému přechodu do obrany. I když by tento způsob měl být výjimkou, krátce se o něm zmíním. Pro tento způsob bude typické, že většina sil a prostředků bude v dotyku s nepřítelem a hloubku bojové sestavy budou tvořit jen nejnútnejší zálohy. Kromě toho ani terén nemusí být pro obranu nejvýhodnější.

Prvoradý úkol v tomto případě bude rychle zhodnotit situaci a rychle se rozhodnout. Využití terénu přitom bude hrát opět důležitou úlohu. Především musí vytvářet nejlepší podmínky k tomu, aby i obrana splnila stanovený úkol. Poměrně mělká sestava (jeden sled se zálohami) k tomu zpravidla nebude postačovat a v každém případě třeba počítat s vytvořením hloubky sestavy a přeskupením sil a prostředků.

Vytváření hloubky bojových sestav bude nejčastěji možné nejprve na nižších stupních. Je totiž předpoklad, že tam jsou druhé sledy nejdéle. Jejich úkolem bude umožnit postupné (od nižších organizačních stupňů k vyšším) přeskupení a vyvedení potřebných sil do druhých sledů. Často bude docházet k tomu, že zejména u divize nebude druhý sled či zálohu tvořit celistvý organizační celek, ale celek, vytvořený z různých praporů pod jednotným velením. Důležitou úlohu při vyvádění vojsk do druhého sledu a při přeskupení budou hrát **protizteče**.

Nebude zvláštností, že obranu budou organizovat zálohy spolu s vyvedenou částí ve výhodném prostoru v hloubce pod ochranou hlavních sil, bojujících v dotyku s nepřítelem. Ty po zaujetí obrany vyčleněnými silami na nejdůležitějších směrech v hloubce mohou podle potřeby zaujmout část sil obranu v prvním sledu na bocích již vyčleněných jednotek a tím je zesílit, hlavně však vytvořit hloubku bojové sestavy.

Při přechodu do obrany v průběhu nepřátelského útoku je třeba rovněž včas zvolit výhodný prostor obrany a vyčlenit nejnútnejší síly z druhého sledu nebo zálohy k zastavení nepřátelského postupu na předním okraji zvoleného prostoru.

Pod pojmem „včas“ myslím tu nejnútnejší dobu, potřebnou na zaujetí určených prostorů vyčleněnými vojsky a na organizaci paleb.

Hlavní síly, které budou v dotyku s nepřítelem, mezitím povedou s útočícími jednotkami nepřítele boj na přístupech k zvolenému přednímu okraji. A i tento boj již musí být veden v soulase s obranným zámyslem, to znamená s cílem vytvářet podmínky pro zbavení nepřítele iniciativy, vnucovat mu směry postupu a bojovou sestavu, napomáhající splnění zámyslu obranného boje.

Je žádoucí, aby charakter terénu před předním okrajem obrany usměrňoval činnost útočnicka na pokud možno nejmenší počet oddělených směrů s malou kapacitou (tzn. úzkých). To napomáhá odhalit zámysl nepřítele a nedovolí mu použít žádnou převahu v silách a prostředcích, ale umožní mu zasadit současně k boji jen minimum sil a tím vytvořit podmínky pro jeho ničení po částech. Potřeba sil a prostředků pro přehrazení jednotlivých směrů tím bude snížena na nejmenší možnou míru. Současně však při šířkách obranných pásem v horském zalesněném terénu budou vytvořeny výhodnější podmínky pro dosažení potřebných hustot zbraní na směrech a učlenění bojových sestav do hloubky.

Před předním okrajem, mezi jednotlivými směry postupu a i v hloubce obrany budou zřizovány zátarasy všeho druhu v soulase se zámyslem obrany.

Odpovídající volba předního okraje a jeho včasné obsazení podstatným způsobem ovlivní další průběh boje. Rozbití nepřátelského útoku na samostatné, od sebe oddělené směry, ztěžuje nepříteli rychlou informovanost v orientaci v celkové situaci a tím i možnost včasného zásahu nadřazeného ve prospěch podřízených. Následující-li změny v situacích rychle za sebou a na různých směrech, je možno dosáhnout u nepřítele toho, že rozkazy nadřazeného, reagující na změny situace, přicházejí pozdě, v době, kdy je již situace jiná. To vede k dezorientaci jednotek nepřítele, k narušení jeho útočného zámyslu, popřípadě může způsobit i zmatky v útočících vojskách.

Této skutečnosti je si nepřítel dobře vědom a bude se snažit vytvořit takovou bojovou sestavu, která zabezpečí splnění zámyslu a pružnou reakci na změny v situaci. Za tím účelem bude na jednotlivých (stupních) směrech soustřeďovat předem (vzhledem k obtížnosti manévru v horském zalesněném terénu) potřebné síly a prostředky. Při možnostech pozemního průzkumu skrytě pronikat do hloubky nepřátelské sestavy můžeme včas zjistit zá-

mysl nepřátelského útoku a provést i potřebná opatření k jeho zmaření. To ovšem předpokládá mít volné síly a prostředky k manévru.

—☆—

Dále se zmíním o některých hlavních zásadách organizace obrany v horském a zalesněném terénu.

Obranu v horském a zalesněném terénu budou tvořit **obrné rajóny** praporů, především rot a čet. Vzhledem k mezerám mezi jednotlivými směry a tím i možnosti proniknutí útočících jednotek do boku či týlu bránících se na nich vojsk, musíme opěrné body a obranné rajóny budovat ke kruhové obraně.

Systém opěrných bodů a obranných rajónů, přehrazujících jeden směr, musí zabezpečovat vzájemnou podporu palbami. Tím je nepříteli vzata možnost ničení bránících se vojsk po částech.

Při volbě prostorů pro obranné rajóny praporů a rot a opěrné body čet je rozhodující nejvýhodnější využití paleb. Podle paleb k přehrazení možných směrů nepřátelského útoku volíme i prostory obsazené jednotkami. Přitom přihlížíme i k ochranným vlastnostem terénu, zvláště tam, kde předpokládáme jaderné úderů nepřítel.

Přední okraj jednotlivých odporů je výhodné volit na svazích přivrácených k nepříteli, aby nepřítel musel útočit do kopce a tím se co nejvíce vyčerpal. Tím jsou současně vytvářeny příznivé podmínky pro protizteč.

Někdy ovšem bude výhodné organizovat opěrné body nebo obranné rajóny na odvráceném svahu. Tím bude nepřítel jednak klamán o jejich umístění a jednak mu bude ztíženo řízení dělostřeleckých paleb do tohoto prostoru. Použije-li nepřítel na tomto směru atomových zbraní, budou vojska při využití ochranných vlastností terénu svahem částečně chráněna před ničivými účinky výbuchu. Na přivráceném svahu je však třeba budovat klamný opěrný bod, který musí být čas od času oživován, popřípadě po nepřátelském dělostřeleckém přepadu spojovacím zákopem i včas obsazen.

Směry nejvýhodnějšího postupu nepřítel v horském zalesněném terénu a tím i směry přehrazované obráncem budou tvořit především údolí. Některá z nich budou širší, jiná užší.

Obrana širokých údolí bude odpovídat obraně za normálních podmínek. Tato údolí budou nejčastěji směrem hlavního úderu nepřítel a je tedy třeba na nich počítat

i s použitím atomových zbraní nepřítel. Z tohoto důvodu bude vhodné obsazovat tato údolí jen nejnútnejšími silami a prostředky a hlavní síly umísťovat mimo ně v prostorech, poskytujících jim ochranu, nebo v místech, která použití nepřátelských jaderných úderů vylučují, poněvadž by si jimi znemožnil postup.

Obrana úzkých údolí se bude opírat o dominující výšiny, které chrání vstup do údolí. Současně bude členěna do hloubky po úbočích svírajících údolí.

Vojska bránící dominanty musí mít vedle hlavních prostorů i záložní prostory pro protitankový manévr. Oba prostory musí umožňovat vojskům kruhovou obranu a splnění úkolu.

Údolí samo přehradíme palbami a zejména zátarasů všeho druhu. Palby budou křížové, boční a šikmé.

Jen za zvláštních podmínek vyčleníme část vojsk do údolí, např. k obraně osady. Většinu sil ovšem v tomto případě je účelné ponechat na úbočích před osadou a tím vytvořit **palebný pytel**. Tento způsob obrany je výhodný zvláště v hloubce obrany, když nepřítel po prolomení předního okraje obrany přechází do pronásledování. Nepřítel, veden snahou nedat čas ustupujícím vojskům k zachycení se na nové obranné čáře, nevěnuje úbočím potřebnou pozornost, čímž odkrývá své boky.

Protéká-li údolím potok, je výhodné jej přehradit, aby zaplavil údolí nebo alespoň rozbahnil přilehlý terén. Na konci údolí, které obyčejně vyúsťuje v soutěsku, je žádoucí v závislosti na její šířce a důležitosti organizovat opěrný bod čtyř nebo rotní či praporeční rajón.

Podle důležitosti jednotlivých přehrazovaných směrů budeme na nich organizovat obranné rajóny praporů a rot nebo opěrné body čet v hloubce. Jejich umístění bude dáno konfigurací terénu a bude se řídit stejnými zásadami, jako je tomu při volbě prostorů ohnisek odporu na předním okraji. Jejich úkolem bude zastavit další postup útočícího nepřítel nebo usměrnit jej do předem připravených prostorů.

Pro jejich volbu bude využíváno především svahů údolí, probíhajících napříč směru předpokládaného postupu nepřítel. Pokud to bude možné, budeme volit tyto prostory tak, aby byly současně výhodnými východišti pro protizteč.

Protizteč budou důležitou součástí organizace obrany na všech stupních. Horský a zalesněný terén skýtá možnost s překvapením a prudce udeřit na vyčerpaného

Operační umění a taktika

nepřítele. Jestliže je zvolen pravý okamžik, např. nepřítel po namáhavém boji již již dosahuje svého cíle — dominanty, příčný hřbet apod. — k protizteči, může přinést úspěch i jednotce podstatně slabší, než je síla, proti níž protizteče směřuje.

Protizteče mají směřovat se svahů dolů, aby byly šetřeny fyzické síly vlastních vojsk k boji zblízka, který bude často rozhodující pro úspěšné zakončení protizteče.

Za bojů o udržení jednotlivých dominant je třeba počítat i s protiztečemi do svahu. Je-li dostatek času, pak je výhodné je i nacvičit. K vyrazení protizteče je třeba volit příhodný okamžik, tj. na bojem vyčerpané a prořídle jednotky útočníka dříve, než stačily na dobyté čáře přisunout podpůrné zbraně a organizovat palby.

Je nutné též organizovat obranu prostorů, které mohou být cílem nepřátelských výsadek nebo speciálních skupin. Půjde především o průsmyky, komunikační uzly, příčné hřbety apod., mající význam jednak pro obranný boj a jednak pro postup útočících vojsk.

Jednotky, které budou mít úkol obsadit tyto prostory, mohou být buď hned v určených rajónech obrany či opěrných bodech, nebo častěji někde v blízkosti těchto prostorů připraveny plnit též i jiné úkoly.

Zvláštní důraz budeme věnovat také **protivzdušné obraně**. Kromě protiletadlových prostředků budeme vyčleňovat pečlivě zbraně k palbě proti nízkoletícím cílům, především vrtulníkům, používaným k dopravě výsadek.

Vzhledem k tomu, že mezi jednotlivými směry nepřátelských útoků budou těžko schůdné a proto obráncem neobsazené úseky, může je nepřítel využít k pronikání do boku a týlu bránících se jednotek. Bude proto vhodné vybavit vojska též k samostatné činnosti a k boji v obklíčení (prostředky ochrany jednotlivce, zvýšit zásobu munice apod.).

V souvislosti s úkoly, které mají plnit vojska v hloubce obrany, chci uvést několik poznámek k bojové sestavě. Na rozdíl od dosti často se vyskytujícího názoru, že vzhledem k šířkám obranných pásem bude bojová sestava při obraně v horském zalesněném terénu uskupena většinou do jednoho sledu, jsem opačného mínění. Na taktickém stupni častěji případem bojové sestavy by mělo být **uskupení do dvou sledů** a výjimečně mít jeden sled a vševojskovou zálohu a ostatní prvky bojové sestavy.

Vedou mě k tomu tyto důvody:

— vytvářet co nejméně statických cílů pro použití nepřátelských jaderných úderů a znemožnit nebo alespoň ztížit nepříteli odhalení našeho zámyslu,

— úkoly, které budou jednotky v hloubce obrany plnit;

— obtížnost manévru z jednoho směru na druhý.

Všechno to vyžaduje, aby soudobá obrana a zvláště pak v horském zalesněném terénu umožňovala pružně a rychle řešit situace, které vzniknou v průběhu boje, což při uskupení vojsk do jednoho sledu s vyčleněnou zálohou plně zabezpečit nelze. Obtížnost manévru pak vyžaduje nesoustřeďovat jednotky tvořící hloubku bojové sestavy pohromadě, ale mít je rozděleny nejméně na dvě části. Bude-li to možné, je účelné přidělovat k manévru jak vševojskovými jednotkami, tak i zálohami, hlavně protitankovými a pohyblivými odřady zatarasovacími, vrtulníky.

Zvláštní důležitost připisují vhodnému vytváření lécek a speciálních skupin.

Speciální skupiny mohou podle mého názoru přispět významnou měrou k splnění celkového zámyslu obrany. Jejich úkolem může být:

— ničit nepřátelské prostředky jaderného napadení;

— ničit palebná postavení nepřátelského dělostřelectva;

— napadat z týlu a boku útočícího nepřítele a tím vnášet zmatek do jeho řad;

— ničit nepřátelská velitelská stanoviště různých stupňů a dezorientovat tak velení nepřítele;

— ničit nepřátelská tylová zařízení a sklady a narušovat jeho přísun a odsun.

Vzhledem k možnostem zatarasení směru postupu bude nepřítel používat jaderných zbraní omezeně. Pokud je bude používat, půjde především o atomové náplně malé kilotonáže. To znamená, že jejich dopravovateli na cíl budou převážně prostředky taktického napadení a především prostředky, které se stávají organickou součástí praporů — DAWY CROCKETT.

Horský zalesněný terén vytváří k ničení těchto prostředků a i k plnění ostatních uvedených úkolů nejlepší podmínky. Využití ochranných a maskovacích vlastností terénu umožňuje ponechat v bocích postupujícího nepřítele určené skupiny. Jejich síla bude závislá na úkolu. Po splnění stanoveného úkolu proniknou skupiny zpět do sestavy bránících se vojsk.